

Μορφολογία

Μέρη της λέξης: **ρίζα, θέμα, προσφύματα (προθήματα, επιθήματα, ενθήματα)**

Λεξικά – γραμματικά μορφήματα

Κλιτικά – παραγωγικά μορφήματα. Σύνθεση

Ελεύθερα – δεσμευμένα μορφήματα

Μόρφημα – Μορφές. Προσδιορισμός **βασικού τύπου** και **αλλομόρφων**

Μορφολογική τυπολογία γλωσσών: **αναλυτικές** [ή απομονωτικές] –

συνθετικές (συγκολλητικές – κλι(ικ)ές [ή διαχυτικές] γλώσσες)

Προτεινόμενα: «Μορφολογία (σημειώσεις)». Συμβουλευτείτε: Φιλιππάκη-Warburton, *Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία*, σ. 74-82· Γούτσος, *Γλώσσα*, κεφ. 5.

The image shows a Google search for 'μορφολογία' on the left and a search for 'morphology exercises' on the right. The right search result includes a diagram titled 'ΜΟΡΦΗΜΑ' (Morpheme) which classifies morphemes into 'ΛΕΞΙΚΟ' (Lexical) and 'ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ' (Grammatical). 'ΛΕΞΙΚΟ' is further divided into 'Ελεύθερο' (Free) and 'Δεσμευμένο' (Bound). 'ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ' is also divided into 'Ελεύθερο' and 'Δεσμευμένο'. Examples are provided for each category.

ΛΕΞΙΚΟ		ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ	
Ελεύθερο	Δεσμευμένο	Ελεύθερο	Δεσμευμένο
φως, χθες	βλεπ-, παιδ-, ωραι-, υδρ-	και, σε, σαν	-ω, -ς, ξε-, ανα-, -ικ-, -ίζ-

Ασκήσεις

1. Αναγνωρίστε τα μορφήματα της αγγλικής:

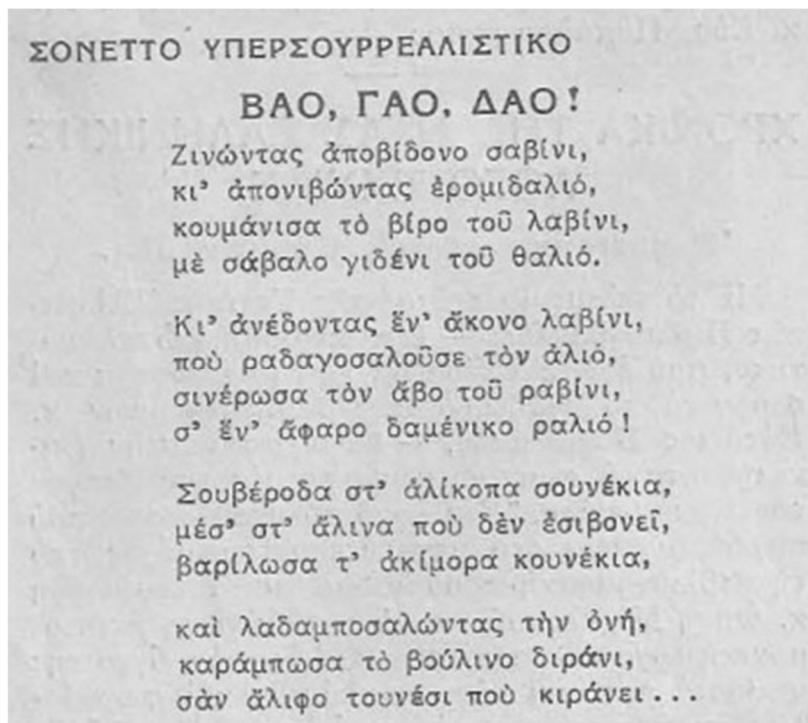
1.en–courage–ment 2. king–dom–s 3. stud–ent–hood 4. anti–soviet–ism 5. bi–annu–
al–ly 6. read–ing–s 7. truth–ful–ly 8. un–accept–able.

2. Αναγνωρίστε τα μορφήματα:

Από τη Μεγάλη Πέμπτη, τα «Σκουλ Ελικικου Προσθέσεις και Ελέγχου Λοιμώθησαν», ο
«Μέτζης του Νεούκτη» κ.ά, παρόμοια έχουν κατακλύσει τα κοινωνικά δίκτυα,

προσφέροντας άφθονο γέλιο και αγανάκτηση. [...] Όμως τα γέλια κόβονται απότομα μόλις κάποιος λαβει υπόψη πως εδώ δεν πρόκειται απλώς για ένα αστείο, αλλά για διαδικασία που εκταμιεύει από τα δημόσια ταμεία σχεδόν διακόσια εκατομμύρια ευρώ, για να προσφέρει στους... ωφελούμενους μόλις τα μισά από αυτά.

3. Αναγνωρίστε τα μορφήματα (ποίημα του Ν. Λαπαθιώτη):

4. Προσδιορίστε τα μορφήματα της γλώσσας Congo Swahili. Εξετάστε πρώτα τα δεδομένα της πρώτης στήλης και μετά τα δεδομένα της δεύτερης. Σε ποιο λάθος μάς οδήγησαν τα ελλιπή δεδομένα της πρώτης στήλης; (Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης*, με διορθώσεις)

ninasema	«μιλάω»		«ιζορβησιζ τθ»	aiasema
wunasema	«μιλάς»		«ωορβησιζ τθ»	aiasema
anasema	«μιλάει»		(ιαρπν) «εζορβησιζ»	aiisema
ninaona	«βλέπω»		«οζορβησιζ»	aiisema
ninapika	«χτυπώ»		«ιζορβησιζ»	aiasema
ninamurpika	«τον χτυπώ»		«ωζορβησιζ»	aiasema

5. Εξετάστε τα δεδομένα από την τουρκική και απαντήστε στις ερωτήσεις:

el	«το χέρι»	elleriniz	«τα χέρια σας»
elim	«το χέρι μου»	ev	«το σπίτι»
elimden	«από το χέρι μου»	evden	«από το σπίτι»
elin	«το χέρι σου»	evim	«το σπίτι μου»
eller	«τα χέρια»	evimiz	«το σπίτι μας»
ellerim	«τα χέρια μου»	evler	«τα σπίτια»
ellerimden	«από τα χέρια μου»	evlerim	«τα σπίτια μου»
ellerimiz	«τα χέρια μας»	evlerimiz	«τα σπίτια μας»
ellerin	«τα χέρια σου»		

1. Ποιο μόρφημα της τουρκικής αντιστοιχεί στις παρακάτω σημασίες: «μου» (κτητ.), «μας» (κτητ.), «σου» (κτητ.), «σας» (κτητ.), «από», ΠΛΗΘ., ΕΝΙΚΟΣ;

2. Με ποια σειρά συντάσσονται τα διάφορα μορφήματα (Ρίζα, Κτητ. Αντωνυμία: α' πρ. εν./πληθ., β' πρ. εν./πληθ., Πρόθεση, Αριθμός: εν./πληθ.) που απομονώσατε στην προηγούμενη ερώτηση;
3. Μεταφράστε στα τουρκικά τις φράσεις: «από το χέρι», «από το σπίτι σου».
4. Με βάση την ανάλυσή σας των μορφημάτων, τι είδος γλώσσας είναι η τουρκική (αναλυτική, συνθετική — συγκολλητική, κλιτή) και γιατί;
6. Προσδιορίστε τα μορφήματα της γλώσσας των Αζτέκων Michoacan (Fromkin, Rodman, Hyams, *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας*, 165):

nokali	«σπίτι μου»	nokalimes	«σπίτια μου»
mokali	«σπίτι σου»	ikali	«σπίτι του»
kalimes	«σπίτια»	mopelo	«σκύλος σου»
mopelomes	«σκύλοι σου»	ipelo	«σκύλος του»
nokwahmili	«χωράφι μου»	mokwahmili	«χωράφι σου»
ikwahmili	«χωράφι του»		«σπίτι»
	«χωράφια»		«σκύλοι του»
mahkwa	«φίλος»		«φίλοι μου»
	«σκύλος»		«χωράφι»

7. Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του πληθυντικού ονομάτων στ' αγγλικά. Διατυπώστε τον κανόνα.

[ʒ]	əʒeɪʒ	[o]	woʊ		
[ʃ]	wɪʃ	[ɪ]	eɪ		
[z]	zʌz	[ʌ]	æ		
[s]	mes	[g]	gɒ	[k]	boʊk
[ʒ]	ʒeɪʒ	[p]	fæ	[t]	kæt
[ʃ]	mætʃ	[b]	kæb	[p]	kæp
[ɪz]	ɪz	[z]	z	[s]	s

8. Προσδιορίστε την κατανομή των αλλομόρφων /γραφ-/ και /γραφ-/ του μορφήματος {γραφ} (γράφ-ω).
9. Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του μορφήματος {ραβ-} (ράβ-ω).
10. Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του προθήματος {συν-}. Ποιος τύπος είναι ο βασικός;
- συνψηφίζω, συμφωνώ, συνδέω, συνδυάζω, συνταιριάζω, συνταξιοδοτώ, συρράπτω, συρρικνώνομαι, συσσωρεύω, συσφίγγω, συγκαλώ, συγκινώ, συγχαίρω, συγγέω, συζεύω, συλλαβίζω, συλλυπούμαι, συμβαδίζω, συμβάλλω, συμμαζεύω, συμμαχώ, συμπαρίσταμαι, συμπονώ, συναρπάζω, συνεπάγομαι, ...
11. Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του προθήματος {εν-}. Ποιος τύπος είναι ο βασικός;